

Fonteinkerk, 26 november 2017

Lezingen: Hebreëen 11:8-16 en Mattheüs 25:1-13

Laten we eerlijk zijn: er zit iets onuitstaanbaars in die gelijkenis. Neem nou de manier waarop die wijze meiden hun dwaze vriendinnen in de kou laten staan: “Nee, we geven jullie géén olie, want dan zouden ook wij straks te weinig hebben! Ga maar ergens olie kopen!” En dat in het holst van de nacht!

Het wordt nog erger. Na een tijdje komen de dwaze meiden buiten adem bij de feestzaal (met of zonder brandende lampen, -dat wordt uit het verhaal niet duidelijk), waar zij van de bruidegom te horen krijgen: “Ik ken jullie niet!” Dat zou voor de wijze meiden een prachtig moment hebben kunnen zijn om het voor hun vriendinnen op te nemen: “Eerbiedwaardige bruidegom, het is mogelijk dat U niet meer weet wie deze dames zijn, maar wij weten het heel goed. Het zijn onze vriendinnen, en het feest kan niet compleet zijn zonder hen!” Maar ze laten hun zusters wéér in de kou staan. Het mogen dan “wijze” meiden zijn, -sympathiek zijn ze niet! Er bestaat een prachtig Joods verhaal over de rechtvaardigen in de eeuwige zaligheid. Na een hele tijd van zorgeloos feestvieren beginnen zij zich ontevreden te voelen. Want: hoe kunnen ze nou volmaakt gelukkig zijn, terwijl ze weten dat er nog mensen pijn lijden in de hel, in de eeuwige vlammen? Er is discussie: “Ze zitten daar niet voor niks, ze hebben dat verdiend; ook over hen heeft God een rechtvaardig oordeel gevelld.” En toch: “Waren wij dan altijd van die heiligen? En zolang er nog medemensen pijn lijden, kunnen wij toch niet gelukkig zijn!” Ze gaan met God in gesprek, en zeuren Hem net zo lang aan zijn heilige hoofd totdat Hij uiteindelijk maar toegeeft: “Goed, goed, háál ze dan maar...” Deze vrijmoedigheid, deze medemenselijkheid, deze zelfkennis zou je ook de wijze meiden uit de gelijkenis hebben gegund... Intussen doen wij de gelijkenis onrecht als wij alleen maar kijken naar het punt “Zijn ze wel lief en zorgzaam voor elkaar?” Het verhaal wil ons wakker schudden, op scherp zetten: “Elk moment kan het Koninkrijk van God aanbreken; houden we daar rekening mee, zijn we er klaar voor?” Mattheüs is de enige evangelist die dit verhaal vertelt, en je hoort in zijn verhaal de ervaring van de christenen doorklinken dat het allemaal wat langer duurt dan verwacht... Mattheüs schreef zijn evangelie rond het jaar 90 na Christus. Dat is zo’n 20 jaar na het evangelie van Marcus. En zo’n 30 tot 40 jaar na de brieven van Paulus. Dat verschil is te merken. Bij Paulus en Marcus is de eindtijdverwachting nog heel zeker en heel dringend: morgen al kan het zover zijn! Mattheüs laat de wakende meisjes in slaap vallen; de terugkeer van Jezus laat op zich wachten, en dan is het soms moeilijk om waakzaam en alert te blijven.

De gelijkenis spitst zich toe op de vraag: “Heb je wel genoeg olie?” Maar wat betekent dat dan: “olie”? Het merkwaardige is, dat iedere uitlegger daar weer een andere invulling aan geeft. De een zegt: “Het gaat om het geheel van je daden en je levenshouding. Dat houdt jouw lamp brandend, of niet. Daarom is de olie ook niet overdraagbaar aan anderen, want het gaat om jouw persoonlijke leven en levenshouding.” Een ander zegt: “De olie is het Woord van God. Wie luistert naar deze woorden en leefregels, en ze meedraagt in zijn hart, die is in staat om het vuur brandend te houden.” Daarbij wordt soms verwezen naar Psalm 119: “Uw Woord is een lamp voor mijn voet, een licht op mijn pad.” Een derde commentator wijst op het geloof als bron van vuur. Daarbij zou je kunnen denken aan wat de Hebreënbrief zegt over Abraham en Sara: die geloofden in wat God beloofd had, en dat geloof gaf hun de kracht om op weg te gaan, telkens weer op weg te gaan naar dat beloofde land. Ze hebben nooit bereikt of gezien waarheen ze onderweg waren, maar ze bleven de reis volhouden, zoals de middeleeuwse kathedraalbouwers vol geloof aan hun kerk bleven bouwen, ook al wisten zij dat ze de voltooiing ervan nooit zouden meemaken. Het geloof houdt het vuurtje brandend.

Wat mij betreft, sluiten we aan bij deze laatste verklaring. Als we niet willen wegzinken in onverschilligheid of wanhoopsdenken, dan hebben we geloof nodig. Ik zou er eigenlijk “geloofsverwachting” van willen maken. Er gaat iets mis als wij niet meer “verwachten”.

Ik denk dat mensen niet leven kunnen zonder verwachting. Je zou het ook “hoop” kunnen noemen, maar dat is een wat algemener begrip. “Verwachting” gaat over de nieuwe wereld van God, over het visioen dat Abraham en Sara al in beweging bracht. Zonder een visioen sterft de hoop en sterft de verwachting. Zelfs de communisten, afkerig van religie in welke vorm dan ook, verlangden naar de klassenloze samenleving, een wereld waarin mensen elkaar eindelijk als gelijkwaardigen zouden behandelen. Of je nu ergens in gelooft of nergens in gelooft, - een mens heeft een droom nodig, een toekomstverwachting. Hoe kun je het verleden werkelijk loslaten als je niet gelooft in een toekomst? Hoe durf je ooit op reis te gaan als je niet vertrouwt op een behouden aankomst? Er is geen leven zonder verwachting.

Als we vandaag in de wereld om ons heen kijken, dan is dat Koninkrijk van God nog heel ver weg. De gebrokenheid bepaalt ons leven, zeker op deze dag, als we stilstaan bij ons gemis, bij de lege plekken in onze kring. Het kost ons moeite om vandaag als verwachtingsvolle mensen te leven. Maar: er gebeurt wat met je, als je ondanks rouw en verdriet oog blijft houden voor de toekomst. Daar kun je nieuwe moed van krijgen, en het kan je ook troost bieden. Onze doden zijn niet voor altijd dood, en de ellende in de wereld heeft niet het laatste woord. Met het zicht op de komst van de Bruidegom kunnen wij de hoop en de verwachting in leven houden. Want het verhaal vertelt: we zijn onderweg naar een bruiloftsfeest. Iets van die feestvreugde kun je aanbrengen in je leven van vandaag: je kunt proberen om als een nieuw en liefdevol mens met je medemensen om te gaan, als een voorproefje van de tijd die komen gaat. Je wordt er niet minder verdrietig van, als je gelooft in deze toekomst. Maar door het verdriet heen schemert de hoop.

Het verwachten van Gods toekomst zou wellicht ons leven minder zwaar kunnen maken. Het aantal jonge mensen met een burn-out schijnt enorm te stijgen, in onze tijd. Ik ben geen socioloog en ook geen psycholoog, maar ik vermoed dat dat te maken heeft met onze moderne nadruk op dit leven: in dit hier en nu moet je er wat van maken, en anders is je leven mislukt. Het verwachten van een nieuwe wereld kan deze eenzijdige nadruk relativeren: er komt nog wat, het gaat niet alleen maar om dit leven, er is een ongekende toekomst onderweg. Een Joods gezegde luidt: “Elke seconde van ons bestaan zou de poort kunnen zijn waardoor de Messias binnentreedt!” En de 19^e-eeuwse Duitse predikant Blumhardt had altijd een rijtuig met paarden klaarstaan, zodat hij de Messias op elk moment tegemoet kon rijden. Zó klaarwakker en alert hoeft het, wat mij betreft, allemaal niet te zijn. Een beetje indutten is geen doodzonde; de tien meisjes doen het ook, en dat is blijkbaar heel menselijk en begrijpelijk.

Maar ergens in onze ziel moet het helder zijn: er komt nog wat, er is toekomst!

Volgende week begint weer de Adventstijd, de weken van hoop en verwachting. We wachten op de nieuwe mens, op Jezus. Dat zou een glimpje van zekerheid kunnen toevoegen aan onze toekomstverwachting. Want in Jezus is God ons rakelings nabij gekomen, tastbaar en voelbaar nabij. De hemel verscheen even op aarde, in de woorden, daden en gebeden van deze mens. Een oase van liefde, zorgzaamheid en vergeving. Niet meer weg te denken uit ons geloof of uit deze wereld. Gods eigen droom die werkelijkheid wordt. Laten we wakker blijven, om samen deze verwachting aan te wakkeren.